

Sed ab his argumentis facilius quidem, quam à superioribus nos expedire possumus, Marinaum 99 imprimis, f. merito ridentes & rejicientes, qui adeo levi, & fallaci consideratione Hispanorum gloria tenebras offundere voluit, quem justè illi omnes, qui eum citant, reprehendere solent, ut constat ex Lips. Maluend. & Basil. ubi supra: Camillo Borrell. de prest. Reg. Catbol. cap. 46. num. 225. & 226. & August. Torniel. infra citando: & novissimè Seraph. Freitas de justo Impet. Aiat. cap. 5. num. 16. & 17. ubi minus apè subjungit potuisse numisma illud per manus Sinarum facillimè à Trapobana in Americam Romanorum seculo deferri. Imprimis namque negamus numisma illud ea in parte, qua Marinus dicit, reperit, cum id nullo satis certo testimonio constiterit. Neque sufficit, quod Archiepiscopus Consentinus, eo nomine, quasi ibi inventum accepit, & ad Summum Pontificem miserit: Nam cum plures ex Italia viri simul cum Hispanis in prioribus illis classibus ad has partes navigassent, potuit eorum aliquis, ut gentis suæ gloriam auget, illius numismatis inventionem Archiepiscopo suadere. Aut etiam ex composito, quo majorem sibi fidem conciliaret, latentè in auri fodinas dejicere, ut statim à fossoribus repertum, multis retro temporibus ibi fuisse crederetur.

Novum quippe non est, similes fraudes, & imposturas sub pretextu antiquitatis artificiosè confingi, & ad decipiendos alios à nostri seculi ingeniosos, & malè feriatos hominibus affabre concinnari, ut bene advertit Tobias Haller. in orat. contra Antiquarios apud Rosinum pag. 488. & in quodam casu, huic, de quo loquimur, admodum simili, contigisse videmus. Nam Valentin. Moran. Jacob. Navarch. Jesuita, & Ferdin. Lop. Castañeda in sua histor. Ind. Orient. lib. 1. cap. 28. referunt f. quodam carmina, quæ sub Emmanuele Lusitaniæ Rege, ann. Dom. 1505. refossa fuerunt in promontorio Lunæ, quod vulgo appellatur Roca de Sintra, insculpta in quadrata vetusti operis columna marmorea, quæ sic habebant:

*Voluntur taxa, literis & ordine lectis,
Cum videas Occidentis Orientis opes
Ganges, Indus, Tagus erit mirabile visu
Mores commutatis suas uterque sibi.*

Quos versus Sibyllinos esse, prædicti Auctores sibi persuaserunt, eisque quasi ex Sibylla antro profusis fidem præbuerunt. Cum tamen postea compertum fuerit confictos & impostos fuisse à quodam Hermo Charado Lusitano: qui illos marmori inscripserat, defoderatque, ut situ humore, que terræ aliquantulum deformati, vetustatis indicium exhiberent, rursusque per mercenarias operas refoderat, ut hoc tam nobili, atque peregre antiquitatis monumento Regis gratiam avidè in Orientis opes intenti, pecuniamque acciperetur, ut testantur Casar Orlandius, & Gaspar. Barrer. quos refert Ortel. in Theatr. mag. tab. 5. Novi Orbis, & ab eo mutuatus Maluend. d. lib. 3. de Antichrist. cap. 16. pag. 150. & novissimus August. Torniel. in annal. sac. 2. tom. ann. Mundi 3043. n. 7. pag. 48.

Quod f. verò de bicipite Chilensium aquila diximus, quamvis verum esse fateamur, non mul-

tum stringit. Potuit quippe ab Indis ejusmodi avis, etiam citra Romanorum exemplum, excogitari & effingi, & ad rei longè distinctæ signum usurpari, quemadmodum & à Romanis ipsis excogitata fuit, quibus etiam triceps Proserpina, Cerberus & alia monstra, numquam similiter visa, confingebantur. In obeliscis quoque Ægyptiorum narrat Ammian. Marcel. lib. 17. Scripta conspici Volucrum, ferarumque, etiam alieni mundi genera multa, id est, ignota ipsa, & Orbis, qui tunc lustrabatur invisa.

Aquila f. autem Romani Imperii antiquissimum, & usitatissimum signum, teste Joan. Rosin. lib. 10. antiq. cap. 5. pag. 45. & Alex. ab Alex. lib. 4. dier. gen. cap. 2. quare & quando biceps portari coepit, variis opinionibus ab scribentibus decertatur, de quibus agit Joann. Cusio Joan. Bocat. & alii, quos refert Simon Majoli in diebus Cantabul. tom. 4. collog. 5. p. 365. Guardiol. de nobil. cap. 12. Vargas in eod. tract. dicit 16. n. 4. Didac. Daval. in Miscell. Austral. collog. 20. fol. 99. ultra quos ego addo Cusipantium rotatum in Theatr. vit. hum. vol. 3. lib. 10. p. 1029. qui ex Suetonio tradit, signum hoc esse, f. apud Germanos antiquissimum. Illi enim Quintilium Varum cum legionibus Romanis tribus apud Bructeos Frisias conterminos delere: signaque, & Aquilas duas cepere, quas adhuc hodie possident. Non enim, inquit, biceps est Aquila, sed dua simul, quarum altera alteram expansis alis obregit. Nec unquam hæc reddita sunt Imperatoribus Romanis, sed semper in hunc usque diem servata.

Denique narratio illa f. de clavo ferreo in Caxatambi fodinis reperto, non majorem fidem, quam Marinæ numisma meretur; nisi dicere etiam malimus: potuisse jam olim, ligno alicui navis adfixum, maris fluctibus ad hanc Peruanam oram appellere, & illud ad argentum commodius excavandum ab Indis transportari, & per oblivionem relinqui, indeque factum, ut intra lapidis viscera, lapide ipso crescente, concluderetur, prout multoties in aliis similibus rebus accidisse referunt, & mirandis f. exemplis demonstrant Alex. lib. 5. Gen. cap. 9. Bapt. Fulgos. lib. 1. rer. memor. cap. 6. fol. 55. Petr. Mexia in sylva var. lib. 2. part. cap. 13. & Simon Majoli. 1. tom. collog. 16. pag. 379. & collog. 18. pag. 419. Ubi inter alia commemorant, in altissimis, & longè à mari positis montibus, dum excavarentur f. compertas fuisse interdum naves, humore propemodum assumptas, cum instrumentis omnibus ferreis, & in aliis terræ visceribus erui solere lapides, in quibus sunt Conchylia redacta in duricem lapideam, & ossa animantium, & quod magis mirum est pisces bufones, & serpentes vivos.

CAPUT XIII.

De regione Ophira, cujus frequens est in sacris literis mentio, & an ea huic Orbi Novo respondeat, & appellationi Regni Piru originem dederit.

SUMMARIUM.

Novi Orbis mentionem & notitiam in sacris literis reperiri aliqui tradunt.

- 2 Salomen & Josaphat classes mittere solebant in regionem Ophir, & quare.
- 3 Tharsis & Ophir navigatio à Salomone inita, an esset eadem, vel diversa, & n. 18.
- 4 Ophir regio secundum Montanum, & alios est eadem cum Mexicana & Peruana Novi Orbis.
- 5 Christophorus Columbus ubi primum detexit Insulam Hispaniolam, Ophiram se reperisse jactabat.
- 6 Franc. Vatablus in Insula Hispaniola, & in Piru & Mexico constituit Ophir.
- 7 Peru, vel Piru vox multis videtur eadem cum Ophir, aut certe maxime cum illa colludere.
- 8 Paruaum dictio, qua utitur sacra Pagina est dualis, & duplex Peru signare videtur.
- 9 Nomina locorum, & Provinciarum facile inverri & mutari solent.
- 10 Peru in Regno plura nomina reperiuntur affinia nominis Ophir.
- 11 Jobab filius Jectan videtur incoluisse regionem Paria.
- 12 Jectan secundum Montanum nomen dedit Provincie Jucatan.
- 13 Sephar mons, dicitur idem cum montibus Andes del Peru, qui sunt totius Orbis longissimi.
- 14 Salomon fuit omnium mortalium sapientissimus, & non videtur Orbem Novum ignorare potuisse.
- 15 Salomon fuit cumularum divitiarum studiosissimus.
- 16 Ophiram regionem qui in Novo Orbe constituunt, communiter à viris doctissimis reprobandur.
- 17 P. Joannis Pinedæ judicium de regione Ophira.
- 18 Tharsis & Ophir Provincie & navigatione carum diversa erant.
- 19 Tharsis nomine in sacra Pagina quædam regio designatur.
- 20 Tharsis idem esse cum Tarsisso plures opinantur, & in Hispania Batrice oris constituunt, alii vero hoc negant.
- 21 Tartessus urbs Hispanie olim ditissima & felicissima.
- 22 Pineda Franciscanus non satis justè à Fr. Joan. à Ponte notatus.
- 23 Ophir regio nullatenus pertinet ad Novum Orbem.
- 24 Peruana in regione non reperitur ea, que ex Ophira ad Salomonem asportantur.
- 25 Salomonem, navigationem longam, & difficilem ob Novi Orbis divitias instituisse, credibile non est, reliqua India Orientali ditiori & viciniori.
- 26 Asionagber portus ubi, & quod ex eo solvere non oportet classes Salomonis, si ad Novum hunc Orbem navigarent.
- 27 Ophira regio ubinam esset, variis opinionibus decertatur, que breviter referuntur.
- 28 Sophala auri fodinis abundat, & ibi extare dicuntur libri ostendentes, quod Salomon ad eas suas classes mittebat.
- 29 Ophir regio propriè pertinet ad Indias Orientales.
- 30 Auctores recensentur, qui agunt de regione Ophira, & eam Indis Orientali tribuunt.
- 31 Pegusii dicuntur trahere originem à Judæis damnatis à Salomone ad Ophirinas auri fodinas.
- 32 India Orientalis trahunt originem ab Ophir & Hevila, & sunt ditissima.
- 33 Aurum Indis Orientalis dicebatur Paruaum, & erat probatissimum.
- 34 Obrizum aurum secundum plures dicitur quasi Ophirizum, id est, à regione Ophir deductum.
- 35 L. 3. C. de vet. num. potest. & l. 1. C. de oblat. vot. de nummis Obryzatis loquentes explicantur & emendantur.
- 36 Olobera vestes, id est, Olobrizæ in Rub. & l. temperent, C. de vest. olob. quas, & alia emendantur.
- 37 Obrizum aurum potest deduci ex voce Græca, que sincerum & purum significat secundum Plin. vel à colore obradante secundum Hier. & Isid.
- 38 Obrussa vox Latinis significat probationem, vel expugnationem auri, & inde dicitur Obryzum.
- 39 Ciceronis, Suetonii & Senecæ loca explicantur & emendantur.
- 40 L. 5. C. de suscept. & arcar. l. 2. Cod. de metallar.

- ubi habetur mentio Obryzi emendantur.
- 41 Aurum Phaz, sive Ophaz, & alia ejus appellationes in Scriptura, remissivè.
- 42 Phez Regnum apud Arabes unde dictum.
- 43 Ophiram qui in Novo Orbe constituunt, levissimis conjecturis ducuntur.
- 44 Nominum similitudo, aut affinitas ad alicujus rei identitatem probandam fallacissima est.
- 45 Paruaum dictio an verè in Scriptura reperitur, & quid significet.
- 46 Peru, vel Piru nomen novum est in his regionibus Occidentalibus, & quas comprehendat.
- 47 Peru, vel Piru nominis varia causa, sive etymologie referuntur, & num. 49. 50. 51. & 52.
- 48 Garcilasus Anca scripsit commentarios de origine & imperio Incarum, & quid sentiat de nomine Piru.
- 53 Nomina qualiter Provincie nove detectis, aut subactis imponi solent.
- 54 Mexici urbis nomen unde mutuatum.
- 55 Jectan, aut Jobab, & Ophir ad Provincias novi Orbis nunquam pervenerunt.
- 56 Jucatanâ Provincia non habet nomen à Jectan: & unde, & qualiter illud habere Hispanorum tempore caperit.
- 57 Sephar mons nihil habet commune cum Andibus Peruanis.
- 58 Salomonem habuisse cognitionem peculiarem Novi Orbis nullo certo argumento probari potest.
- 59 Salomon quamvis sapientissimus, didicit navigationem Tharsis & Ophir à servis Regis Hiram.
- 60 Tyrii diu servarunt epistolas Salomonis, & Regis Hiram, que agebant de navigationibus in Tharsis & Ophir.
- 61 Hiram Rex ostendit Salomonis ministris navigationem longiorem, & sibi reservavit aliam breviorè & utiliorè.
- 62 Tyrii & Phœnices fuerunt olim præstantissimi in arte navigandi.
- 63 Phœnices unde dicti secundum Aristotelem.
- 64 Tyria maria Proverbum quid significet, & unde originem traxerit.
- 65 Salomonis divitiæ & thesauri incomparabiles fuerunt.
- 66 Divitiis, & thesauris Salomonis, qui alios aliorum Regum equare voluit, stultitia notantur.
- 67 Templi Hierosolymitani sumptus, & divitiæ omnem admirationem excedunt, & aliqua de eo.
- 68 Templum Hierosolymitanum Salomonis, Barbari etiam, & hostes reverebantur.
- 69 Templum Salomonis cum Cræsus expilavit, aurum præ copia plus dimidio vituit.

Urgent porrò adhuc alii, f. & ut hunc Novum Orbem præcis innotuisse defendant, cum prophans testimonis satis evincere non poterint, sacris propugnare conantur, affirmantes, frequentem ejus mentionem, atque cognitionem in sacra Pagina reperiri lib. 3. Reg. c. 9. & lib. 4. c. 22. & lib. 2. Paralipom. c. 9. & 20. & alibi passim, f. quatenus in illis de celeberrimis classibus agitur, quas duo illi potentissimi & sapientissimi Hebræorum Reges Salomon & Josaphat in regionem Ophir misisse memorantur simul cum navibus, & servis Regis Hiram, ut inde aurum & argentum, ebur, simlas, pavos & alia pretiosa asportarent. Quam expeditionem, seu f. navigationem multi eandem factum cum illa, quæ in eisdem sacre Scripturæ locis semel annis tribus in Tharsis fieri solita, dicitur. Aut certe eodem itinere eandem classem appellare ad Tharsis & Ophir, ut constat ex relatis à Barrerio in libello de regione Ophira: Acosta lib. 1. de nat. Novi Orb. cap. 13. Barrad. lib. 3. concord. cap. 11. Maluend. lib. 3. de Antichrist. cap. 20. & Pineda de reb. gest. Salom. lib. 4. c. 16. quest. 2. pag. 211. & ultra eos Fr. Gregor. Gac. lib. 1. de Indor. orig.

c. 2. §. 3. & 4. & novissimè eis non relatis Fr. Basil. Pontius in q. 8. exposit. c. 2.

4 Ophir, sive Ophirum regionem, Noyum hunc Orbem esse, & præcipue ad præcipuas ejus Provincias, Mexicanam scilicet, & Peruanam pertinere, apertè, & costanter tradit & defendit doctissimus Bened. Arias Mont. in apparatus in Phaleg. sive de primis gentium sedibus in præfat. & in c. 9. quem sequuntur Guillel. Postell. & Gerop. Becan. relati ab Abraham. Ortel. in Thesaur. Geograph. verb. Atlantis insula, qui ab eadem opinione non abhorret. Genebrard. in Chronolog. lib. 1. pag. 35. & lib. 4. pag. 705. Martin. Brixian. in sua arca in voce Ophira, & Paruaitim: Pomar. in lexico in eisdem verbis: Joan. Avenar. in Ephe. Anton. Posevin. lib. 3. Biblioth. c. 5. Michael Balboa Cabel. in Miscellan. Austr. M. S. 2. part. c. 3. & 16. Thom. Boc. de sig. Eccl. Dei lib. 20. c. 3. pag. 130. Panigarola in speculo belli, loco 146. advert. 4. Joan. Fungel. in Etymolog. verb. Ophir, & admittitur ab Emman. Sà, 3. Reg. 9. & argumentis non subtilibus niti tradit Martin. Delr. in scholiis ad Medeam Seneca act. 2. & nervosè ea proponit, & tueri conatur Fr. Gregor. Garc. ubi supra & latius lib. 4. c. 1. & seq. doctissimus P. Joan. Pineda d. lib. 4. c. 16. §. 3. 4. 5. 6. ex pag. 211. usque ad 215. ubi argumentis contrariis respondere intendit, & neminem referens Fr. Basil. d. quest. 8. c. 2. & 3. & ante omnes sensisse videtur clarissimus ille aequè, ac felicissimus Dux Christophorus Columbus, qui cum in navigatione Oceani Occidentalis ad insulam Hispaniolam (ut ajunt) appulit, Ophiram se reperisse dicebat, ut ab illo sæpius narrante, se audivisse scribit Petr. Martyr in d. decad. Novi Orb. lib. 1. 6. Neque ab eis abest Franc. Vatabl. qui lib. 3. Reg. c. 9. & 22. in eadem insula ante ingressum Peru constituit Ophir, quamquam idem etiam asserat, esse ipsum interius Peru, simulque Mexicum, 1. Paralip. c. 3. vers. annot. 16.

In cujus opinionis confirmationem à multis ex prædictis auctoribus perpendi solet, ipsam vocem Ophir quæ etiam aliquando Ophire, vel Opire, pronuntiantur, per metathesim, sive litterarum transpositionem, in vocem Peru, vel Piru, qua nunc utimur, permutata fuisse, & maxime cum ea colludere videri. Præsertim si adjiciamus, quod ubi d. lib. 2. Paralip. c. 3. dicitur Salomon: Texisse domum laminis de auro probatissimo; in Hebræo legitur, Aurum Perualim. Quæ terminatio, & inflexio vocis videtur esse dualis, cujus singulare sit Piru, vel Peru, ut juxta Grammaticos Hebræicæ linguæ canones observat Pineda in comment. in Job. c. 28. vers. 16. pag. 500. & de rebus Salom. dict. lib. 4. c. 16. §. 4. pag. 212. num. 3. unde duplex Peru illa voce significari videbitur, videlicet Peruana regio, & altera Mexicana, illi contermina; licet illa tantum nomen proprium Peru hodie retineat, prout novissimè etiam advertit P. Ludovic. Ballester. in Onomatograph. verb. Ophir, pag. 288. & ita Vatabl. super illum locum, sic scribit: Paruaitim numero duali dicitur apud Hebræos fortasse colus ille, qui nostro tempore le grand Percu, & le petit Perou dicitur, nam est maxima affinitas nominum. Quam t. con-
jecturam magis urgent, & extendunt Montan. ubi supra: Maluend. d. lib. 3. de Antichrist. c. 39.

Fr. Gregor. Garcia d. lib. 4. de Ind. orig. c. 1. & sequent. considerantes, frequentissimam esse hujusmodi vocum depravationem, & plures alias in his Regnis Peru reperiri in fluviis, oppidis & montibus, quæ cum voce Ophir eandem affinitatem habere videntur.

Deinde superioribus additur ex sententia Montan. ubi supra, & Possevin. lib. 2. Biblioth. c. 5. Johab, t. cujus mentio est Genesis c. 10. 11. vers. 28. incoluisse videri regionem hujus Novi Orbis quæ Paria vocatur, auro, margaritisque abundantem, & Jectan, t. de quo in eodem cap. 12. vers. 26. nomen dedisse ingenti eisdem Americæ Chersoneso, dicto Jucatan, & Sephar, t. montem Orientalem, de quo eodem c. vers. 29. esse montes Andes, Peruanæ regionis, longissimos omnium montium, qui hæcenus in Orbe sunt visi, ut tradit Acosta d. lib. 1. cap. 13. & lib. 3. hist. Ind. c. 22.

Denique t. perpenditur ab eodem Pineda & Gregor Garcia in locis supra relatis, affirmari quidem oportere, Salomoni, qui fuit omnium mortalium sapientissimus, & cui Deus ipse dedit horum, quæ erant, scientiam veram, ut sciret dispositionem Orbis terrarum, & virtutes elementorum, ut habetur lib. 3. Reg. c. 4. & lib. Sap. c. 7. vers. 17. minime fuisse Novum Orbem ignoratum; quod imprimis erat scitu dignissimum, atque jucundissimum. Præsertim t. si hanc cognitionem conjungamus cum studio, quod habuit cumulandi aurum & argentum, quorum ejusdem Novi Orbis natura foecundissima reperitur.

Sed quamvis prædicta sententia his argumentis, & tantorum virorum auctoritatibus t. mutuiatur merito tamen ab aliis doctis & diligentibus nostri seculi scriptoribus improbari solet, ut parum solida, & potius novitatis, quam veritatis amore, & studio excogitata, ut constabit ex traditis à Bened. Perer. lib. 3. in Genes. ubi de Hevilat, Gaspar. Barter. in lib. de regione Ophira: Acost. lib. 1. de nat. Novi Orb. c. 13. & 14. Barrad. lib. 5. concord. c. 11. Martin. Delrio sup. Genes. cap. 10. Maluenda lib. 3. de Antichrist. cap. 20. & 21. & seq. & de Paradiso cap. 23. & 41. Anton. Herrer. in bist. gen. Ind. decad. 1. lib. cap. 1. pag. 2. Bern. Aldret. de orig. ling. Hisp. c. 13. & antiq. Hisp. lib. 3. c. 9. pag. 360. August. Torniel. in annal. sacris, 1. tom. anno Mundi 1931. n. 45. pag. 229. & fusius 2. tom. anno 3043. n. 7. & 8. Joan. Drago lib. 6. observ. c. 3. & lib. 9. c. 12. M. Ant. Palau. in paradox. classis Salom. Joan. Pineda in comment. in Job. c. 28. vers. 16. pag. 500. & 501. & iterum de reb. Salom. lib. 4. c. 16. §. 4. 5. & 6. Ubi t. t. men ab iis, quæ antea dixerat, aliquantulum fluctans, rem in medio relinquendam decernit, & t. tantum superioris opinionis tribuit, ut minus levis minusque deformis censi debeat; & minime indigna, quæ à sapientibus benignè audiat.

Et planè, quod pertinet t. ad Tharsis, etsi à 18 nonnullis cum Ophir confundatur, ut supra retulimus, longè tamen varius est, diversas per se esse navigationes & classes, quas ad eas Salomon, & Josaphat mitteri solebant, & ex diversis portibus: & per diversa maria, ut latissimè probat doctissimus Ribera super Jonam c. 1. & Thom. Boc. de ruin. gent. lib. 5. c. 7. pag. 483. licet verum sit, utramque regionem nihilominus eadem navi-

ga-

gatione, & eadem classe obiri potuisse, exportatis primum ex Ophir, auro, t. lignis, pavonibus, simitis, ebore: ex Tharsis vero, etiam auro, argento, gemmis, ac rebus aliis pretiosissimis. In quibus omnibus probandis, & in verò loco designando, ubi Tharsis illa consisteret, adeò latè & doctè insistit Pineda d. lib. 4. de reb. Salom. c. 5. cum multis sequentibus, & c. 16. §. 1. & 2. pag. 211. Fr. Gregor. Garc. dict. lib. 1. de Ind. orig. c. 2. §. 4. ex pag. 34. ad 40. Acost. d. lib. 1. c. 14. Gaspar. Sanctius in Isaiam, c. 2. vers. 18. & c. 19. vers. 22. pag. 199. & c. 23. vers. 26. pag. 236. Thom. Boc. d. pag. 483. & pag. 326. Maluend. d. lib. 3. de Antichrist. c. 20. pag. 157. cum seq. & lib. 5. c. 14. pag. 281. Ludovic. Ballester. in Onomatograph. verb. Tharsis, ex pag. 535. & in Hierolog. lib. 2. c. 9. Torniel. d. ann. 3043. n. 9. pag. 50. & Fr. Joan. à Ponte in convenient. utriusque Monarch. lib. 3. c. 6. & 7. & lib. 2. c. 23. pag. 249. ut officiosum videri possit, si nos, qui ad alia tendimus, in eorum scriptis transferendis subsistamus.

20 Illud t. tamen in nostre Hispaniæ gloriam præterite non possumus, quod Gorop. Becan. tradit lib. 7. Hispanicorum, & ex pluribus aliis defendit Pineda ubi supra c. 14. & 15. Boc. d. cap. 7. & de sign. Eccles. Dei, lib. 5. cap. 18. Marian. de reb. Hispan. lib. 1. c. 2. Ludovic. Non in descrip. Hispan. cap. 12. ad fin. & ante eos S. Athanas. Synaita in Hexam. lib. 10. in 3. lib. Reg. Tarsis scilicet ad Hispaniam, & præcipue Bæticæ ejus oras pertinere, neque aliam regionem fuisse, quam

21 Tartesum, t. cujus beatam auri & argenti, & aliarum rerum omnium copiam, tum veterum Scriptorum testificatio, tum præsens rerum status satis declarat. Quod latè etiam, & non vulgari studio, licet vulgari sermone prosequuntur Fr. Joan. à Ponte d. lib. 3. c. 6. & Franc. Torreblanc. in epit. lib. de magia in defensione cap. 4. & novissimè & eruditissimè Alphons. Carranza in libro, quem edere parat de monstrarum valore & argumento 1. part. Quamvis contrarium asserat alter Pineda Francisc. lib. 3. sue Monarch. c. 22. §. 4. Quem non t. satis justè hac de causa reprehendit, & inscium, & barbarum vocat à Ponte, ubi supra: Nam id etiam alii viri doctissimi negant, & novissimè Aldrete de antiq. Hisp. lib. 1. c. 24. in fine, pag. 108. & latius Torniel. dict. ann. 3043. n. 9. pag. 51. & 52.

23 Quod verò t. ad Ophiritam regionem spectat, non posse illam ullo prorsus modo cum Peruana, sive Novo hoc Americano Orbe convenire, evidentissimis argumentis meo judicio convincunt Auctores supra pro hac opinione relati, præsertim Acost. Barter. Barrad. & præcipue Maluenda dict. lib. 3. cap. 24. & Torniel. d. anno Mundi 3043. n. 7. & 8. à quibus se nunquam satis expedire potuerunt Greg. Garc. d. lib. 4. de Indiar. orig. c. 1. & seq. Pined. d. c. 16. §. 5. & Basil. Pont. d. quest. 8. exposit. c. 3. Et ut omittam, quæ sæpè à nobis in superioribus repetita sunt de omnimoda hujus Orbis apud antiquos ignoratione, & inaccessa Oceani magnitudine, & de insuperabili difficultate navigandi per altum, necdum cognitum acus Magneticæ usu: illud certè unum refellendæ isti t. opinioni satis superque esse videtur, quod constet in regione Peruana, nec gemmas, nec elefantem esse, nec pavos, nec simias, nec ligna Tom. I. de Ind. jure.

Thyna pretiosissima, qualia ex Ophir asportari solita narrat Scriptura.

Neque rationi consentaneum videri, t. Salomonem ex mari Rubro, relicta Arabiâ, & Indiâ Orientali viciniori, atque notiori, multarumque rerum pretiosissimarum fertiliori, immenso circuitu, & majori dispendio, quàm quæstu, navigationem instituisse ad regiones Americanas, aut Peruenses. Quod evidentius erit, si animadvertamus ex eisdem locis sacre Scripturæ constare, prædictas classes t. ex portu Asiongaber solvere 26 solitas fuisse, qui portus in litore maris Rubri continebatur, post longam disputationem probat & concludit Pined. d. lib. 4. c. 7. & 8. & sequent. Abraham. Ortel. in Thesaur. Geograph. verb. Asiongaber, quidquid dissentiat Basil. Pontius d. c. 3. At verò si in Peru expeditio facta erat, quorum attinebat ex eo portu solvere, & per tot vastissimam maria vagari, & universum Orbem laboriosissimam navigatione, infinitis penè casibus, & laboribus abnoxia peragere, cum potuissent ex Joppè, vel alio portu maris Mediterranei proficisci, & per illud & fretum Herculeum multo breviori, ac faciliiori, magisque usitata navigatione, spatio circiter quinque mensium ad Peruanam regionem pervenire.

Sed ubi terrarum t. Ophira Provincia sita, & 27 an alio etiam nomine cognita esset, hæcenus ignoratum est, & variantes auctorum sententiæ rem incertam & dubiam, magis obscuram, & accipitem reddiderunt: Nam quidam eam in Sophala constituunt sub ima Africa ad Oceanum Æthiopicum posita; quæ t. regio etiam nunc 28 adeò auri fodinis abundat, ut nihil præter aurum exteris mercatoribus communicet, quemadmodum Lusitanorum peregrinationes testantur. E quibus Thomas Lopezius scribit, Sophalenses habere libros Indicæ linguæ conscriptos; in quibus legitur, Salomonem Regem tertio quoque anno hinc aurum tulisse, atque hodie etiam eam regionem habere sui nominis auri fodinas.

Alii verò Ophiram collocant in insula Armuttia; alii ad Phlippinas, vel Moluccas rejiciunt, aut certè ad insulas ann. 15. ab Alvaro Mendaniã repertas, quas inde Salomonis appellatas existimant. Alii denique frequentius, & certius cum Joseph. lib. 8. antiq. c. 2. & 6. & D. Hieronym. epist. 140. de locis Hebræicis, t. ad Orientales 29 dias pertinere scribunt, & præcipue ad nobilissimam earum insulam, quæ Trapobane, sive Samatra dicitur, & hodie Malaca, veteribus Terra aurea, sive Aurea Chersonesus vocabatur, & ad ei adjacentes Pegusiorum Provincias. Quas t. opinionones diligenter congestit & illustravit Gaspar Barter. in d. libello de regione Ophira: Abraham. Ortel. in d. Thesaur. Geograph. verb. Ophir. Carol. Stephan. in dictionar. eodem verb. & plures alii relati à Ribera. Acost. Delr. Gregor. Garcia, Maluend. Pined. Torniel. Aldret. & Ballester. in locis sup. num. 16. relatis: Petr. Cieza lib. 1. bist. Ind. c. 3. Christian. Adricom. in Theatr. Terra sancta in Tribu Phares, c. 15. Anton. Herrera d. lib. 1. c. 1. Tom. Boc. lib. 25. de sign. Eccles. Dei, c. 3. pag. 320. Joan. Boter. in relat. univers. part. 1. lib. 2. pag. 235. Camill. Borrell. de præst. Reg. Cathol. c. 19. num. 51. Fr. Joann. à Ponte in d. convenient. lib. 2. c. 17. pag. 190. &

N

191

191. & Maffei. *lib. 1. histor. Ind. pag. 20.* qui etiam *lib. 16. pag. 397.* loquens de Pegusiorum origine ex Bonferri literis tradit, stirpem eos à Judæis exulibus ducere, qui à Salomone damnati ad Ophirinas auri fodinas, ea loca primi tenuerunt.
- Facitque in confirmationem hujus ultimæ sententiæ, quæ Ophiram Indiis Orientalibus tribuit, quod sciamus, eas ab *Ophir*, & *Hevila* nomen, & originem incolarum accepisse, ut habetur *Genes. 10.* & iis rebus omnibus mirum in modum abundare, quæ sacra Pagina referente ex illis navigationibus ad Salomonem adducebantur. Ut præter id, quod hodierna experientia cognoscimus, latè recolit, & usque ad portentum extollit Maluenda *d. lib. 3. c. 21.* & 22. & alii veteres & recentes Auctores, de quibus *supr. c. 2. ex n. 3.*
- 31 Inter quæ aurum laudatissimum, & probatissimum erat, ut habetur *Paralip. 2. c. 3.* ibi: *Porrò autem aurum erat probatissimum.* Ubi Pagnin. *Vatabl. Montan. & Cajet.* vertunt & legunt: *Aurum ex loco Paruaïm, vel de Paruaïm.*
- Unde apud Romanos, & alias nationes in maximo pretio semper extitit, & corrupto vocabulo, *Obrizum* quasi *Ophirizum*, vel *Ophirizum*, id est, à regione *Ophir* deductum, dicebatur. Ut observant Hieronym. *supr. Jerem. & supr. Daniel.* Acosta *d. c. 13.* Fungier. & Stephan. *diff. verb. Ophir:* Pineda *supr. Job. c. 28. vers. 15.* & 16. & cap. 31. vers. 24. Beroald. Torrent. & Casaubonus *supr. Sueton. in Nerone. c. 44.* dum inquit: *Illud à populo exegisse argentum postulatam, & aurum & Obryzum, ut plerique omnes palam collationem recusarent.*
- 35 Et hinc quæ nummi, sive solidi *Obryzati* dicuntur in *l. 3. C. de vet. num. potest. & in l. 1. Cod. de oblat. vot.* quamquam in utroque loco mendum sit in antiquis Codicibus, & *Obryzati* legendum. Quemadmodum & in *rub. & l. temperent. Cod. de vestibus holoberis & auratis*, ubi passim legitur, *holoberis*, & *holobera*, cum *Olobryzis*, & *Olobryzas*, legendum sit, quasi vestis, quæ tota est ex *Obryzo*, & ibi rectè Alciat. Cujac. & Gothofred. advertunt, & ad emendationem dictionum, & aliorum jurium, quæ extant in Codice Theodosian. observavit Brisson. *de verb. sign. verb. Obryza:* Joan. Pratej. & Joan. Cassin. *eodem verb. & ante eos Catellian. Cotta in memorab. jur. verb. Obryzati solidi:* & Tiraq. in *l. 3. commub. num. 17.* qui tamen prædictam auri *Obryzi* etymologiam non omnino probant. Nam magis videtur ex Græco fonte descendere, quasi *obryz*, id est, *sincerum, purum, delicatum*, quod sæpè igne excoctum est, ita ut amplius in coctione non diminuat, ut constat ex *Plin. lib. 33. c. 3.* dum ait: *Aurique experimento ignis est, ut simili colore rubeat, quo ignis, atque id ipsum Obryzum vocant.* A quo non discrepat D. Isidor. qui *lib. 16. Etymolog. c. 17.* ab eo pictum censet, quod obradiet splendore, sitque coloris optimi; & D. Hieronym. qui utramque etymologiam complectens, in *epistol. 140. ad Principiam Virginem*, sic ait: *Ophir genus auri est, vel à loco Indis, vel à colore nomine indito.* Et congerit alia Martin. Delr. in *comment. in Cantica, c. 5.*
- Sunt etiam, qui *Obryzi* auri nomen ex *Lati-38* na voce, & *Obrussa* deducant, quam significare

volunt *examen, probationem, expurgationem, & coctionem auri*, vel latius probat Turneb. *lib. 27. advers. c. 18.* Pined. *de reb. Salom. lib. 4. c. 18. §. 5. p. 226.* qui ita emendat & locum Suetonii *supr. 39* & explicat illud Cicer. *de clar. orat. Expurgandum esse sermonem, & adhibendam rationem quasi obrussam.* & Senec. *lib. 4. nat. quæst. c. 5. Si omnia argumenta ad lancem coeperimus exigere, silentium indicetur;* ubi Joan. Opsopaus ex optimis membranis legit, *Ad obrussam.* Quæ & omnia conducunt ad explicationem, *l. 5. C. de suscep. & arear. & l. 2. C. de metallar.* ubi *obryza* mentio habetur.

Et de *Phaz*, sive *Ophaz*, & *Muphaz*, & aliis appellationibus, quibus aurum in sacris Literis appellatur, plura Lector, si velit, videre poterit apud Pined. & Delr. *sup. Maluend. de Antichrist. lib. 3. c. 24.* & Bernard. Aldret. *lib. 3. de antiq. Hisp. c. 8.* ubi & addit, inde apud Arabes *42* Regnum *Phez*, fuisse denominatum.

Constat ergo (ut ad propositum redeamus) *43* Ophiram regionem ad Americanam Orbem nulatenus pertinere. Neque adversantur conjecturæ, quibus Auctores *num. 4.* relati in contrariam sententiam adduci videntur: Nam reverà tenues & leves addodum sunt; atque imprimis illa parum stringit, quæ ab ipsis ut fortissima traditur, de affinitate, sive collusione & nominum *Ophir & 44* *Piru.* Sæpè quippe deficiunt nomina, sæpè mutantur, & à sua primæva origine degenerant. Sæpè etiam nullo consilio, sed casu res diversissimæ in uno, & eodem nomine apud remotas nationes, & variis linguis utentes, conveniunt, ut latè docet Xenophon, in peculiari hujus argumenti libello, quem de æquivocis nominavit; & in eadem tractatione, de qua agimus, optimis exemplis ostendunt Barrad. *lib. 5. concord. c. 11.* Acost. *diff. c. 13.* Maluend. *diff. c. 24. pag. 167.* & 168. & Pined. *diff. lib. 4. de reb. Salom. c. 16. §. 4. num. 3. pag. 212.* Ubi plene respondent ad illud, & quod dicitur de auro *Paruaïm*, & quid *45* hoc nomen significet, & an in Scriptura reperiarur.

Præsertim, quia verius est, & numquam hanc vocem *Peru*, vel *Piru* ab Indis Occidentalibus cognitam fuisse, ut has Provincias significarent, sed postea ab Hispanis impositam, & ad id omne extensam esse, quod est post Panamam usque ad Provinciam de *Pasto*, & hinc usque ad flumen *Maule*, quod ultra Provinciam de *Chile* dilabitur, ut tradit Acost. *d. lib. 1. c. 13.* Anton. Herter. in *hist. gen. Ind. decad. l. lib. 2. pag. 2.* & *decad. 3. lib. 10. c. 2. pag. 356.* & in *descrip. c. 16. pag. 46.* Maluend. *d. lib. 3. c. 24. pag. 167.* Pined. *sup. Job. c. 28. vers. 16. pag. 500.* & 501. & Bernard. Aldret. *lib. 3. de orig. ling. Castellane c. 13.* Ubi tradunt & veram hujus nominis rationem & occasionem casualem fuisse: Nam cum primi Hispani post longam navigationem hæc litora tenuissent, atque indigenam quemdam piscationi intentum ex improvise comprehendissent, gestu, ac signis rogare cœperunt, quænam illa terra esset, quibus ipse (quod naturale est) de proprio nomine rogari suspicatus, frequenter respondebat & repetebat *Beru*, *Beru*, quod nomen familiarissimum est maritimis hominibus Peruanis. Indeque Hispani, vel responsione decepti, vel occasione sum-

- sumpta, regionem ipsam *Peru* appellaverunt; prout ipse Pineda, & Aldrete se audivisse dicunt *48* & à Garcilaso Inca, qui maternam originem ducebat ex Incarum Peruanorum sanguine, & eorum historiam parabat. Quam quidem postea typis mandavit, & in ejus *lib. 1. c. 4. & seq.* hanc eandem narrationem proponit, & subdit, quod Incarum tempore, eorum Regnum, appellabatur *Tavantinsolu*, quod quatuor Regni partes significabat.
- 49 Sunt etiam qui putent, Hispanos ubi primum ad has oras pervenerunt, cum auri cupiditate potissimum ducerentur, ab Indis sibi obvius ante omnia quæsierunt, & ubi in eis aurum inveniretur Hispana voce *Oro*, *Oro*, quam Indi non intelligentes, nec rectè pronuntiare valentes, repetebant *Biru*, *Biru*, ut tradit Maluend. *d. lib. 3. de Antichrist. c. 24. pag. 167.* & Sebast. Covar. in *Thesaur. sing. Castell. verb. Peru. fol. 586.* Ubi & aliam etiam aliorum etymologiam addit, qui volunt, *Peru* nomen Hebraicum esse, quasi *Perey* deductum ex verb. *Parad.* quod partiri, dividere, seu separare significat, eo quod terra hæc ita ab aliis remota & sejuncta sit.
- 51 Alii verò & has opiniones, ut aniles fabulas, merito rejicientes prædictum nomen non casu his regionibus impositum dicunt, sed sumpta occasione ex nomine Regum, quem in tractu Panamæ circa litora maris *del Sur* invenerunt, qui appellabatur *Biruque*, indeque ad Provincias successive lustratas appellationem derivasse, ut scribit Herter. in *d. histor. gen. Ind. decad. 2. lib. 1. c. 14. pag. 27.* & *decad. 1. lib. 1. c. 1. in fin.* Aut certe ex & prima Provincia, quam Franc. Pizarro & socii, prædictum mare trajicientes, occuparunt vel ab amne quodam illum interfluente, qui *Piru*, sive *Piura*, dicebatur, qui duobus gradibus ab Æquinoctiali jacet, ducentis viginti leucis post Panamensem regionem; ut constat ex Gomara. *1. p. hist. Ind. fol. 9.* & 26. August. Zarate *lib. 1. de hist. Peru. c. 1.* Levin. Apollon. *lib. 1. de reb. Peruanis. in princ. Acost. d. lib. 1. c. 13.* Herter. *diff. c. 1. pag. 2.* Fr. Greg. Garc. *lib. 4. de Ind. orig. c. 1. pag. 321.* & *c. 4. pag. 334.* & *pag. 348.* Didac. Daval. in *Miscell. Austr. colloq. 27. fol. 114.* Cabel. Balboa in *altera Miscell. M. S. 2. part. cap. 6.* Est enim & frequentissimum Provincis noviter inventis, aut subjugatis, à loco, vel flumine earum primum explorato, vel ab earum Regibus, aut exploratoribus nomen imponere, ut ostendunt Auctores, quos citavimus *sup. c. 4. n. 42.* & de Mexici urbe observat Greg. Garc. *d. lib. 4. de Ind. orig. c. 3. §. 3. pag. 507.* dicens & nomen traxisse ab antiquo Indorum Duce, dicto *Mexi*, qui olim eum locum bellicæ virtute possedit.
- 55 Sed neque magis & obstat, quod ex sententiâ Montani & Possevini *num. 11. & 12.* retulimus de Johab & Jectan, qui ad has regiones incolendas devenisse dicuntur: nam, ut rectè observat Acost. *d. c. 13.* & Maluend. *d. lib. 3. cap. 24. in fin. pag. 168.* hoc nullis solidis rationibus, auctoritatibus, aut conjecturis stabiliri potest; quin potius secundum Toricellum *d. ann. 1931. num. 45.* verosimile non videtur Jectan, aut ejus filios, Ophir scilicet & Johab, sedes usque adeo remotas sibi deligere potuisse, aut voluisse, dum præsertim tunc temporis non deessent aliæ regiones *Tom. I. de Ind. jure.*

multo viciniore, & commodiore, quas ratio prius incolere suadebat, deinde paulatim & successive ad remotiores pertransire, ut reverà factum fuisse videmus; siquidem filii Jectan in Orientalibus Asia partibus habitaverunt, ut idem ipse Toricell. ostendit *num. 51.* Et illud de & nomine Jectan, Jucatana Provincie indito vanissimum & subtilissimum est, præsertim si fidem habemus Anton. de Herrer. in *d. hist. Ind. decad. 2. lib. 2. c. 18. in fin. pag. 64.* qui docet, ante Hispanorum adventum nullum proprium generale nomen eam Provinciam habuisse, & fortuito impositum esse ex nomine radicis, quæ *Juca* vocatur: ex quibus apud eos panis conficitur, & locis, ubi plantatur, quæ indigenæ *Itlatli* vocant. Vel quia cum primi exploratores maritimos Indos de nomine terræ rogarent, illi responderunt, *Toloquitans* peculiare quoddam oppidum designantes; unde Hispani universam regionem *Luacatan*, & postea magis corrupto vocabulo *Jucatan* appellare cœperunt.

Et & pariaut majore levitate nescitur illa montis *Sephar*, & *Antium Peruanorum* commixtio à Montano commenta, quem etiam in hoc rejicit, & convincit Acost. *d. c. 13.*

Denique non obstat, quod ultimo loco de Salomonis sapientia, & ingenti studio cumulandam opum consideravimus. Nam, ut ait Pineda. *d. c. 16. §. 4. num. 4. pag. 213.* Etsi & ei concedamus absolutissimam Cosmographiæ; & Geographiæ; & totius Philosophiæ scientiam, ac proinde cognovisse, hunc Orbem esse sphericum, & ex parte nobis opposita ab Antipodis habitari; Nusquam tamen certo argumento probabitur, quod peculiariter Americanam notam, vel exploratam habuerit, & vel capiendi experimenti, vel opes cumulandi gratia, classem in eam destinaverit. Illud quippe, quod de *Ophir* adducitur, jam satis superque rejecimus.

Quibus non & incongruenter addere licet, ipsam in Ophiram, & Tharsis navigationem à Salomone non ante tentatam, quam ab Hiram Rege Tyriorum, & ejus servis illius notitiam habuisset, & cum eo societatem inisset, quod plures tradunt post vicesimum quartum Regni sui annum contigisse, ut constat ex prædictis locis sacre Scripturæ, & ex epistolis & quas duo Reges sibi invicem scribebant, quæ olim apud Tyrios religiosè observabantur, earumque meminit Dius in *historiis Phœnicis*, & post eum Joseph. *lib. 1. advers. Apion. & Anton. Posevin. in apparatu 1. tom. pag. 776.* & ex aliis, quæ tradunt Cajetan. Abulens. & alii, quos refert Pineda *d. lib. 4. de reb. Salom. c. 4. pag. 167.* & Bernard. Aldret. *de antiq. Hisp. lib. 1. c. 24. pag. 107.* & 108. & *lib. 2. cap. 2.* Ubi addit, & Regem Hiram sibi & suis faciliorem & quæstuosiorem navigationem reservasse, & Salomonis classibus, & ministris longiorem & difficiliorum communicasse.

Tyrios autem sive Phœnices & fuisse ea tempestate omnium hominum in navigandi arte, & navali militia præstantiss. satis ex eisdem auctor. constat, & ex Isaia *c. 23. Ezeq. c. 27. Herod. lib. 1. Arrian. lib. 2. Strabo lib. 16.* ubi inquit: *Quantum classi potuerint, argumento evidenti est multitudine, & magnitudo coloniarum ab eis deductarum.* Arist. *lib. de mirab. auscultat.* dum tradit: *Ajunt quidam*

63† quidam Phœnices appellatos, quod primi maria navigantes, quocumque appellerent, omnes necarent. Et ex Festo Pompejo de verbor. signif. pag. 301. ubi inquit: *Hinc in proverbium deducitur esse Tyria maria, quod Tyro oriundi Pœni adeo potentes maris fuerunt, ut omnibus mort alibus navigatio esset periculosa.*

65 Planè f ingentes Salomonis divitias fuisse, & summo studio, undique conquistatas, negare non possumus, cum id passim Scriptura testetur, quæ Paralip. 2. ait, illi à Deo promissum: *Divitias & substantiam & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in Regibus, nec ante te, nec post te fuerit similis tui.* Et Reg. 3. c. 10. inter alia inquit, quod præ auro, gemmis & margaritis, quas congresserat: *Non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis.* Et 2. Paralip. c. 9. tantam fuisse argenti copiam in domo Salomonis, ut in campestris lapidum. Quod latè prosequitur, & specialiter enumerat, atque exornat lib. 1. Paralip. c. 22. Joseph. lib. 7. antiq. c. 2. Pined. Franciscanus in Monarch. lib. 7. c. 19. §. 5. alter Pined. d. lib. 4. de reb. Salom. per totum: August. Torniel. in annual. sacr. tom. 2. anno 3043. num. 4. pag. 46. & Budæus lib. 4. de asse, ubi thesaurus Regis David centum viginti trium millionum fuisse dicit; Salomonis autem ejus filii decuplo majores, hoc est, 1230. milliones.

66 Quapropter f idem Pined. dict. lib. 4. c. 19. pag. 232. eorum ridet, & reprehendit stultitiam, vel invidiam, qui divitias aliquorum Regum nostri temporis cum thesauris Salomonis volunt comparare. Quod & facit novissimè Franc. Torreblanc. in epist. lib. de Magia in defensione cap. 4. per totum. Soli enim f sumptus, & expensæ extructionis & cultus templi Jerosolymitani omnium Regum divitias, imò & omnem admirationem excedunt, ut constat ex iis, quæ latissimè scribit Arias Montan. & Riber. in libris de Templi fabrica, & iis, quæ ad templum pertinent: Salmer. tom. 1. prolog. 42. Barrad. tom. 2. concord. lib. 3. ex c. 9. ad 52. Joan. Azor. tom. 1. instit. moral. lib. 6. ex c. 24. usque ad 56. Villalpand. in apparat. sup. Ezechiel. Pined. de reb. Salomon. lib. 5. c. 5. cum seq. & compendiosè Torreblanc. dict. c. 4. Et ultra relatos ab eis Simon Majol. in dieb. Canicul. tom. 1. colloq. 19. pag. 431. & colloq. 23. pag. 527. & seqq. ubi inter alia tradit, totum templum, quod erat sexcentorum pedum longitudinis, latitudinis cubitorum centum, à summo vertice usque in inum pavementum, aureis laminis fuisse contextum: & universum locum, qui Sancta Sanctorum dicebatur, ex puro auro fabricatum, quod sexcentis auri talentis æstimaretur. Et unam trabem inter alias in eo positam, penitus auream, trecentarum minarum auri, id est, septingentarum & quinquaginta librarum. Et quod clavis aureis omnia hæc affigebantur, quorum singulis ad quinquaginta sicos æstimacione pretii valuisse feruntur. In eoque ædificando artifices centum quinquaginta millia, & sexcentos occupatos fuisse, ultra innumeros alios, qui terra, marique operi necessaria conquirebant, & præparabant, deservisseque in eo Sacerdotum quatuor & viginti millia, & ut videret alios, quadraginta quatuor millia: Musicen profitentes sex millia, Levitarum octo millia.

Unde inemorat Egessipp. lib. 5. de excid. Jerosolym. cap. 43. tantam fuisse illius templi majestatem, ut f etiam Barbarorum gentes illud venerentur, & inferrent munera prædones religionis, Aded; ut eodem teste lib. 1. cap. 17. Pompejus, cum eo pervenisset maluerit admirari, quam prædari. Quod tamen non fecit Crassus, qui rapacior fuit, illud expilans, ut constat ex Zonara tam. v. annal. ubi ait, tantam fuisse auri prædam; ut dimidio minus in Syria valuerit, quam revera alibi æstimaretur.

CAPUT XIV.

An in Novo Orbe ante Hispanorum adventum nullibi Evangelium prædicatum fuerit.

SUMMARIUM.

- 1 Christi Fidem in Novo Orbe jam olim prædicatam plures affirmant, & num. 3.
- 2 Apostolos per universum Orbem Evangelii lucem disseminasse, multi opinantur.
- 3 De prædicatione Novi Orbis.
- 4 Joann. del Cano Canonici Salmat. laudatur.
- 5 Christus Dominus plurimos sua trium annorum prædicatione convertit.
- 6 Apostoli unde ita dicti, & quando, & ad quid à Christo electi.
- 7 Apostoli brevissimo tempore totum Orbem prædicandum penetrarunt, & num. 11.
- 8 Psalm. 18. versus, & D. Pauli locus ad Roman. 10. exponitur & illustratur.
- 9 D. Paulus quo tempore scripserit epistolas ad Romanos & Colossenses.
- 10 Cap. Dominus 19. distinct. & cap. fundamenta, de elect. in 6. exornantur.
- 11 Brevis tempore fuit extensa Evangelii prædicatione.
- 12 Christi vaticinium de consummatione ventura post universalem Evangelii prædicationem plurimi exponunt de excidio & consummatione materialis Jerusalem.
- 13 Jerusalem destructio quo tempore contigit.
- 14 Apostoli triginta & octo annis, & ut aliqui intendunt, undecim tantum post Christi mortem in universis mundi partibus prædicarunt.
- 15 Divi Marci locus exponitur, cap. ult. & quando ille suam Evangelicam historiam scripserit.
- 16 Ubique dictio quid significet.
- 17 Lex urbana 166. ff. de verb. signif. emendatur cum Cujacio.
- 18 Apostoli cur dicti fuerint sagitte volantes, Psalm. 127. & Zachar. 9. & quadrigæ, Habac. 3.
- 19 Apostoli dicti sunt nubes velocissimæ, & cæli, & pedes Domini, & quare.
- 20 Maria Magdalena cur unguento unxerit pedes Domini.
- 21 Clementis Alexandrini insignis locus expenditur.
- 22 Apostolos Dominus multis donis, & gratis insignivis ratione prædicationis.
- 23 Apostoli Christo, & ejus beatissima Matri cedunt, cum aliis vero Sanctis temere comparantur.
- 24 Apostoli alios septuaginta duos comites ad prædicandum elegerunt, & an hi propriè Apostoli vocari possint, & cur eo numero electi.
- 25 Cap. in novo 21. distinct. illustratur.
- 26 Fideles Christi ob persecutionem Judæorum in varias Orbis partes dispersi, cum prædicarunt.
- 27 D. Paulus in multis Orbis partibus Evangelium annuntiavit.
- 28 Romani tempore mortis Christi Domini per totum ferè Orbem dominabantur, & ita fuit facilior ejus prædicatione.
- 29 Prudentii carmina expenduntur, & num. 51.
- 30 Fidei, & propagationis Evangelicæ quam brevis & uni-

- 31 Evangelii progressum tempore Apostolorum Baronius, & alii diligenter scribunt.
- 32 Ecclesie plures tempore Apostolorum Deipara erectæ.
- 33 B. Virginitas del Pilar Casar Augustane urbis ad D. Jacobum partita, & tempore ibidem ab eo constructa historia refertur & comprobatur.
- 34 D. Jacobi Apostoli adventus & prædicatione Hispaniæ, licet ab aliquibus male negetur, à plurimis alii rectè defenditur, qui recensentur.
- 35 Joan. Fernandez & Velasco, excellentissimus Castellæ Comestabilis, laudatur.
- 36 D. Jacobum Hiberniam adire, & in ea prædicasse narratur.
- 37 D. Paulus in Hispania prædicavit, & D. Petrus.
- 38 Fides & Evangelium Christi miraculose, & per ipsorum etiam oraculorum prædictiones propagatum fuit.
- 39 Oracula plura perpenduntur, quæ Christi adventum, & Fidem Gentibus annuntiasse videntur.
- 40 Templi ab Argonautis constructi, & per Oraculum Virginie Mariæ sacrari jussit, notabilis historia refertur.
- 41 Ignoro Deo Ara ab Atheniensibus & Romanis erecta, & quare.
- 42 Christi mortem doluisse, & sul Panis nomine dæmonibus Gentibus annuntiasse ex notabili historia Plus-tarch. & aliorum.
- 43 Apostolos potuisse celerrimè per miraculum ad prædicandum in remotissimas regiones deduci, pluribus exemplis ostenditur.
- 44 Habuere per ara ab Angelo ductus, & etiam Philippus Diaconus.
- 45 Apostoli nubibus ducti in transitu B. Mariæ miraculose momento temporis ex diversis mundi partibus conuenerunt.
- 46 Ecclesia sancta Dei dicitur Apostolica & Catholica, & quare.
- 47 Catholica dicta est Ecclesia Dei ab ipsis Apostolis, & quid hoc nomen designet.
- 48 Hæretici multum dolent, quod Fides, & Ecclesia Dei dicitur Catholica.
- 49 Sanctus Ignatius Martyr quid teneret de unitate Ecclesie Catholice.
- 50 Vincentius Lirinensis optime exponit causam cur fides, & Ecclesia Dei dicitur Catholica.
- 51 Prudentii carmina.
- 52 Evangelicæ Fidei prædicatae in Novo Orbe aliqua antiqua testimonia, & vestigia reperiri videntur, & num. 55.
- 53 Tertulliani locus expenditur, quo Fidem Catholicam sua etate etiam in Provinciis, & insulis ignotis prædicatam tradit.
- 54 D. Thomas Apostolus prædicavit apud Sinas, & alias extremas nationes Indiarum Orientalis, & apud Brasilienses, num. 60.
- 55 Alia testimonia de prædicatione in Novo Orbe.
- 56 Crucis, & aliqua alia signa mysteriorum Fidei in Novo Orbe reperiri dicuntur.
- 57 Apostolorum, qui in Novo Orbe quondam prædicarunt, quedam vestigia hodie reperiri aliqui tradunt.
- 58 Miraculum cujusdam Apostoli, qui olim apud Peruanos prædicasse dicitur.
- 59 Effigies antiquissima hominum, habitum Apostolorum referentium, in Novo Orbe inveniuntur.
- 60 Brasilienses conservant memoriam prædicationis Div. Thomæ.
- 61 D. Thomas Apostoli pedum vestigia scopulo impressa ostendunt Brasilienses.
- 62 Christus Dominus in calum ascensus pedum vestigia petra impressa reliquit.
- 63 Crucis de Carabuco, quæ apud Peruanos hodie religiosissime veneratur, historia.
- 64 Crucifixi imagines inventæ in ruinis urbis Goæ, historia.
- 65 Imaginum sacrarum usum improbant seclarii, contra

- quod plurimi ex Catholicis scripserunt.
- 66 Granadilla frutex Novi Orbis in flora, & foliis omnia signa Passionis Christi repræsentat, & plures qui de hoc scripserunt.
- 67 Omnipotentia divina nihil occultum est, aut inaccessum.
- 68 Apostolorum temporibus, imò nostris, Fides Christi in toto Orbe prædicata non est, & num. 70. & 71.
- 69 D. Matthei locus cap. 24. vers. 14. exponitur & illustratur.
- 70 Consummatio, de qua Christus apud Matth. de extrema mundi destructione accipienda est.
- 71 Evangelii prædicationem ante finem mundi non perficiendam, Orig. August. & alii plurimi docent.
- 72 D. Chrysostom. sibi contrarius videtur in tempore, quo universalis Evangelii prædicatione implenda est.
- 73 Indis Novi Orbis nullatenus fuisse annuntiatum Evangelium usque ad Hispanorum adventum, plurimi tradunt, quorum dicta recensentur.
- 74 S. Vincentii Ferrer. vaticinium de Orbis prædicatione per Religiosos diversarum Ordinum efficienda & perficienda.
- 75 D. Ambrósii locus insignis Indorum conversionem quo dammodo vaticinatur.
- 76 Apostolos per totum Orbem Evangelium prædicasse, Scriptura, & Auctores, qui docent qualiter exponendi, & num. 79.
- 77 Lex in Orbe 17. ff. de iis, qui sunt sui, illustratur.
- 78 Scriptura sacra sæpe utitur vulgaribus loquendi formis.
- 79 Exponentur Auctores de prædicatione per Apostolos facta.
- 80 Apostolorum aliquam in regionibus Novi Orbis prædicasse, nullo certo testimonio aut vestigio comprobari potest.
- 81 Apostoli ad prædicandum Evangelium, quas Provincias, & qualiter sortiti sint.
- 82 Jacobi Christopholitani opinio rejicitur.
- 83 Oracula Indorum, quæ gentibus Christi adventum annuntiarunt, ab eis intellecta non fuerunt.
- 84 Evangelii prædicatione non fit per solam famam & rumorem adventus, & Fidei Christi, sed per illustrationem & suasionem Gentium ad eam capiendam.
- 85 Ecclesia verè dicitur Apostolica, & Catholica, quamvis post Apostolorum prædicationem auctor in dies, & universatior evadat, & num. 88.
- 86 Urbem totam incendiis dicitur, qui ejus partibus ignem injectis, qui crescendo & serpendo eam absumpsit.
- 87 Apostoli totius Orbis prædicatores dici poterunt.
- 88 Infallibilis Christi promissio.
- 89 Christi promissiones Apostolis factæ, etiam in eorum successoribus verificari possunt, secundum August.
- 90 Evangelii per Apostolos prædicati apud Indos Novi Orbis vestigia, quæ quidam commendant, alii vanissima esse docent.
- 91 Crux de Carabuco ab Hispanis fabricata fuit.
- 92 Indorum traditiones in rebus antiquis parum fidei habere debent, & quare.
- 93 Barbari ad historias retinendas minus idonei sunt.
- 94 Diabolus est Dei simia, & sæpe Gentibus arrogando sibi divinum cultum, illudit.
- 95 Indi Novi Orbis si foris olim lucem aliquam Evangelii habuerunt, eam prorsus suis vitis vel barbarie obturarunt.
- 96 Caroli V. epistola quedam ad Reges & gentes Novi Orbis missa perpenditur.

Superst ut alii aliorum argumentationi satisfaciamus, qui adhuc ostendere curantes, Occiduas istas, & Australes plagas præcis etiam seculis, ante Columbi & Castellanos in eas adventum, cognitatas, & lustratas fuisse, eo progrediuntur, ut quod magis est, Christi quoque Fidem, & Evangelii lucem in illis prædicatam affirmant. In quo argumento proponendo & promovendo, ultra ea, quæ late, & gene-